

KS. ANDRZEJ ROJEWSKI

TRIADA SAKRAMENTALNA:
CHRZEST – BIERZMOWANIE – EUCHARYSTIA

ASPEKT TEOLOGICZNOPASTORALNY

W pierwszych wiekach chrześcijaństwa chrzest, bierzmowanie i Eucharystia były sprawowane w jednym obrzędzie inicjacji chrześcijańskiej. W świadomości wyznawców Chrystusa stanowiły całość, a relacje między nimi rozumiano następująco:

- chrzest znajduje punkt kulminacyjny w Eucharystii;
- bierzmowanie jest jednocześnie dopełnieniem chrztu i drogą wiodącą do Eucharystii sprawowanej w mocy Ducha Świętego;
- Eucharystia zakłada chrzest i bierzmowanie – do niej prowadzą wiernych wszystkie sakramenty i wszelkie działania Kościoła znajdując w niej swój szczyt.

Konstytucja o liturgii *Sacrosanctum Concilium*, sięgając do najstarszej tradycji Kościoła, stwierdza, że z Eucharystii „jako ze źródła, spływa na nas łaska i z największą skutecznością dokonuje się [...] uświęcenie ludzi i uwielbienie Boga” (KL 10). Owa triada sakramentalna była wszak, w następnych wiekach, rozmaicie przez Kościół praktykowana. Niniejsze opracowanie jest teologiczną refleksją nad relacją zachodzącą między tymi sakramentami i wpływem tej relacji na pastoralne działania Kościoła we współczesności.

I. Z DZIEJÓW DOTYCHCZASOWEJ PRAKTYKI KOŚCIOŁA

W Kościele pierwotnym chrzest był pierwszym i podstawowym obrzędem sakramentalnym, w którym uczestniczył wyznawca Chrystusa. Bierzmo-

---

Ks. dr ANDRZEJ ROJEWSKI – wykładowca liturgiki w Wyższym Seminarium Duchownym w Płocku; adres do korespondencji: ul. Abpa Nowowiejskiego 2, 09-400 Płock.

wanie było udzielane w późniejszym czasie. Świadczą o tym Dzieje Apostolskie, relacjonujące, że diakon Filip ewangelizował Samarię i udzielał chrztu, a dopiero Piotr i Jan, gdy udali się do gmin założonych przez Filipa, włożyli na ich członków ręce, udzielając w ten sposób bierzmowania (Dz 8, 14-17). Gdy Paweł przybył do Efezu, spotkał tam uczniów Jana Chrzciciela. Ochrzcił ich w imię Jezusa Chrystusa, a następnie włożył na nich ręce dla przekazania Ducha Świętego (Dz 19, 1-7).

Przypadek setnika Korneliusza wydaje się być wyjątkiem, który potwierdza regułę: Piotr nie może odmówić chrztu poganinowi, gdyż on już otrzymał Ducha Świętego. W tym wypadku Pan niejako nakazał Apostołowi udzielić chrztu, ukazując, że poganie są także wezwani do wiary (Dz 10, 44). Apostołowie zaczynają dzięki temu lepiej rozumieć, że męka, śmierć i zmartwychwstanie Chrystusa otworzyły dla wszystkich ludzi drogę do udziału w życiu Boga przez wylanie na nich Ducha Bożego.

Jan Ewangelista wiąże dar Ducha Świętego z wieczorem „owego pierwszego dnia tygodnia”, gdy Zmartwychwstały powiedział do uczniów: „«Jak Ojciec mnie posłał, tak i Ja was posyłam». Po tych słowach tchnął na nich i powiedział im: «Weźmijcie Ducha Świętego! Których grzechy odpuscicie, są im odpuszczone, a których zatrzymacie, są im zatrzymane»” (por. J 20, 19-23).

Kościół czasów apostolskich praktykował przede wszystkim chrzest dorosłych, wychodząc z założenia, że jedynie oni są zdolni wyznać wiarę i dać o niej świadectwo. Z dorosłych zatem rekrutowała się głównie społeczność uczniów Pana. Tym niemniej chrzest dzieci istniał w łonie tej społeczności już w III wieku i ta praktyka rozwijała się w miarę rozwoju chrześcijaństwa w imperium Konstantyna Wielkiego¹.

1. KOŚCIOŁY WSCHODNIE

W Kościele wschodnim chrzest dzieci, począwszy od IV wieku, stawał się coraz bardziej powszechny. Dzisiaj zachowuje się w tych Kościołach porządek tradycyjny, udzielając chrztu, bierzmowania i Eucharystii podczas jednej ceremonii: po chrzcie następuje bierzmowanie dziecka i podanie mu kilku kropli Krwi Chrystusa, co stanowi jego pierwszą Komunię św., przyjętą już w dniu chrztu. Postępując w ten sposób, Kościoły wschodnie

---

¹ A. Benoit. *Le baptême. Sa célébration et sa signification dans l'Eglise ancienne*. W: *Baptême sacrement d'unité*. Red. A. Benoit, B. Bobrinsky, F. Coudreau. Tours 1971 s.77 nn. Inicjacji chrześcijańskiej są poświęcone dwa numery „Ateneum Kapłańskiego” nr 338 z 1965 r. i nr 407 z 1977 r.

ukazują, jak dalece są wrażliwe na inicjatywę Boga. Uważają ją za bardziej istotną niż współpracę człowieka z łaską. Wszystko zostało dane wierzącym w Jezusie Chrystusie, dlatego więc nie przyjąć Go od pierwszych momentów życia? Kościoły wschodnie są także bardzo wyczułone na profetyczny aspekt sakramentu, udzielić bowiem dziecku Komunii w dniu chrztu, znaczy zwiastować pełnię życia Bożego, do której nowo ochrzczony jest wezwany². Do chrztu dzieci przekonywał św. Grzegorz z Nazjanzu. Akcentował szczególnie konieczność udzielenia chrztu dziecku w wypadku bezpośredniego zagrożenia śmiercią. W innych sytuacjach zalecał czekać najdalej do trzeciego roku życia³.

Taka praktyka odpowiadała i odpowiada strukturom społecznym na Wschodzie: tutaj dziecko wchodzi w konkretną grupę ludzką, do której należą jego wierzący rodzice. Na ogół ta grupa nie jest tak zsekularyzowana jak podobna na Zachodzie. Problem indywidualnej wolności nie występuje na Wschodzie tak ostro, jak w społecznościach zachodnich.

2. KOŚCIÓŁ ZACHODNI

Wprowadzając po Soborze Watykańskim II katechumenat dorosłych, inspirowano się praktyką Kościoła rzymskiego istniejącą do około IV wieku⁴. Począwszy od II wieku pojawiały się w Kościele zachodnim coraz ściślej określone etapy prowadzące do chrztu. Jak świadczy św. Justyn, apologeta i męczennik († ok. 167 r.), chrzest, do którego należało również jego potwierdzenie dokonane przez biskupa namaszczonego ochrzczonego krzyżem świętym, wiązano z uczestnictwem w Eucharystii⁵.

Z biegiem lat bierzmowanie oddzielono od chrztu i Eucharystii głównie z racji zarezerwowania tegoż sakramentu dla biskupa (KKK 1290)⁶, co miało też związek ze zdobywaniem przez wiarę chrześcijańska terenów wiejskich.

² Stanowisko Ojców wschodnich w tej sprawie zob. np. w *Faut-il baptiser les enfants? La réponse de la Tradition*. Red. A. M. Roguet. Paris 1967 s. 78-82.

³ B. Neunhuser. *Baptême et confirmation*. Paris 1966 s. 146.

⁴ Tamże s. 110. Zob. także *Faut-il baptiser des enfants* s. 82-84. Na temat dzisiejszych form katechumenatu zob. Cz. Krakowiak. *Katechumeni i chrześcijanie*. „Wiadomości Archidiecezji Lubelskiej” 1996 nr 7/8 s. 233-141; tenże. *Katechumenat chrzcielny dorosłych w Kościele posoborowym*. Lublin 2003; Z. Wit. *Rozwój rytu sakramentu bierzmowania w Kościele Zachodnim do 1956 r.* „Częstochofskie Studia Teologiczne” 5:1977 s. 91-106.

⁵ Cyt. za W. Schenk. *Liturgia sakramentów świętych*. Cz. I: *Initiatio Christiana*. Lublin 1962 s. 20-21.

⁶ Zob. A. Skowronek. *Sakramenty wiary*. T. 1: *Sakramenty w ogólności*. *Chrzest*. *Bierzmowanie*. Włocławek 1995 s. 211-212; Schenk. *Liturgia sakramentów świętych* cz. I s. 74-75.

Wówczas, pod nieobecność biskupa, chrztu udzielali kapłani i diakoni⁷. Wielkie znaczenie miał dekret *Spiritus Sancti munera* (14 IX 1946 r.) Świętej Kongregacji Obrzędów, wydany na zlecenie Piusa XII. Zezwalał on kapłanom mającym prawa proboszcza, do udzielania bierzmowania wiernym swojego terenu, „o ile ci wierni dla ciężkiej choroby znajdują się w prawdziwym niebezpieczeństwie śmierci, której – jak można przewidzieć – nie unikną”⁸. Dopiero jednak po promulgowaniu *Obrzędów chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych* (6 I 1972 r.) ksiądz udzielający sakramentu chrztu dorosłemu lub dziecku w wieku katechetycznym może mu również udzielić bierzmowania⁹.

W wypadku chrztu dorosłych odnaleziono zatem właściwy porządek: łącznie z ceremonią chrztu sprawuje się i bierzmowanie, i Eucharystię. Bierzmowanie i Eucharystia tak są związane z chrztem, że sprawuje się je w jednym obrzędzie.

Jeśli natomiast chodzi o inicjację dzieci, to aż do 1910 r. była zachowywana kolejność sakramentów: chrzczono możliwie najszybciej po urodzeniu, bierzmowano w wieku dojścia do używania rozumu, a Komunii św. udzielano w wieku młodzieńczym, czyli po ukończeniu szkoły i wejściu w życie zawodowe. Ten moment był traktowany jako rozpoczęcie wieku dorosłego. Powyższy sposób postępowania odpowiadał rozumieniu sakramentów jako znaków łączących poszczególne etapy życia z Chrystusem.

Zerwanie z tą praktyką nastąpiło w związku z wprowadzeniem przez Piusa X wczesnej Komunii dzieci (Dekret *Quam singulari* z 1910 r.)¹⁰. Od-tąd sakramenty inicjacji są przyjmowane w następującej kolejności: chrzest, Eucharystia, bierzmowanie. Pierwsza Komunia w wieku lat 12 została zastąpiona przez tzw. Komunię uroczystą (generalną), a ta przekształciła się następnie w uroczyste wyznanie wiary. Bierzmowanie stało się sakramentem

⁷ S c h e n k. *Liturgia sakramentów świętych* cz. I s. 67.

⁸ Cyt za: tamże s. 75-76.

⁹ *Wprowadzenie teologiczne i pastoralne* [dalej skrót: WTiP]. W: *Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych*. Katowice 1988 nr 46. Normę tę uściśla KPK: „Zwyczajnym szafarzem sakramentu bierzmowania jest biskup. Ważnie udziela tego sakramentu również prezbiter posiadający taką władzę na podstawie powszechnego prawa lub szczególnego udzielenia ze strony kompetentnej władzy” (kan. 882). O prezbiterze mającym władzę udzielenia sakramentu bierzmowania na podstawie powszechnego prawa mówi kan. 883: „Na mocy samego prawa władzę udzielania bierzmowania posiadają: [...] p. 2: w odniesieniu do danej osoby prezbiter, który – na mocy urzędu lub zlecenia biskupa diecezjalnego – udziela chrztu temu, kto przestał być dzieckiem albo osobę już ochrzczonej dopuszcza do pełnej wspólnoty z Kościołem katolickim”. Krzyżmo musi być jednak konsekrowane przez biskupa.

¹⁰ Ch. S a l e n s o n. *La confirmation: pastorale et théologie*. „La Maison-Dieu” 1997/3 nr 211 s. 31-32.

„o mniejszym znaczeniu”. Jego udzielanie zostało przyćmione do tego stopnia, że gdyby zaprzestano go udzielać, prawdopodobnie nie wywołałoby to większego zamieszania¹¹.

Bierzmowanie praktykowane według norm dzisiaj przyjętych, m.in. w Polsce, wydaje się jednym z najgorszych rozwiązań. Od lat poszukuje się jakiegoś bardziej sensownego rozwiązania, ale – jak dotąd – bez rezultatu¹².

Niejednoznaczne jest też rozumienie sakramentu bierzmowania:

- Dla jednych bierzmowanie jest sakramentem dorosłości i dojrzałości chrześcijańskiej, w związku z tym postuluje się przeniesienie udzielania go na 17-18 rok życia, czyli na lata, w których młody człowiek staje się zdolny do podjęcia odpowiedzialności m.in. za rozwój swego życia religijnego¹³. Według tej koncepcji przesunięto by zatem jedynie wiek przyjęcia sakramentu, w stosunku do norm, które obowiązują dzisiaj (13-14 lat). Odwrócona byłaby jednak nadal kolejność sakramentów inicjacji, w związku z czym pozostałoby wrażenie, że bierzmowanie stanowi szczyt drogi ku dojrzałości w wierze, podczas gdy Eucharystia staje się jedynie etapem prowadzącym do bierzmowania¹⁴;
- Według innych bierzmowanie uzdalnia chrześcijanina do walki o wiarę i jej szerzenie w świecie. Buduje Kościół walczący. Czy stąd jednak wynika, że miałyby ono stać się sakramentem Akcji Katolickiej?;
- Dla jeszcze innych sakrament bierzmowania udziela Ducha Świętego albo – jak mówią inni – pomnaża Jego dary¹⁵.

Katechizm Kościoła Katolickiego, idąc zresztą za Konstytucją apostolską Pawła VI o sakramencie bierzmowania, poleca wyjaśniać wiernym, „że przyjęcie tego sakramentu jest konieczne jako dopełnienie łaski chrztu. Istotnie, przez sakrament bierzmowania (ochrzczeni) jeszcze ściślej wiążą się z Kościołem, otrzymują szczególną moc Ducha Świętego i w ten sposób jeszcze mocniej zobowiązani są, jako prawdziwi świadkowie Chrystusa, do szerzenia wiary słowem i uczynkiem oraz do bronięcia jej” (nr 1285).

¹¹ Zob. Skowronek. *Sakramenty wiary* t. 1 s. 209-210.

¹² Tamże.

¹³ Tamże s. 216: „Dogmatycy [...] są zdania, że ze względu na ścisłą więź chrztu, bierzmowania i Eucharystii bierzmowania udzielać należy we wcześniejszym okresie życia”.

¹⁴ Salenson. *La confirmation* s. 32; Cz. Krakowiak. *Bierzmowanie w kontekście inicjacji chrześcijańskiej*. „Ateneum Kapłańskie” 1977 nr 409 s. 255-256. Zob. też tenże. *Z problematyki teologicznej sakramentu bierzmowania*. „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 21:1974 z. 6 s. 37-58; B. Snela. *Chrzest i bierzmowanie jako sakramenty inicjacji chrześcijańskiej*. „Collectanea Theologica” 39:1969 fasc. 2 s. 5-24.

¹⁵ Szerzej zob. Skowronek. *Sakramenty wiary* t. 1 s. 214-221.

II. SAKRAMENTALNA TRIADA JEDNYM MISTERIUM ŻYCIA CHRZEŚCIJAŃSKIEGO

Powiązanie bierzmowania z chrztem i Eucharystią jest, jak wspomniano, istotne, ponieważ te sakramenty wskazują na tę samą rzeczywistość. *Katechizm Kościoła Katolickiego* nie pozostawia co do tego wątpliwości: „Sakrament bierzmowania wraz z chrztem i Eucharystią należy do sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego, którego jedność powinna być zachowana. Należy zatem wyjaśniać wiernym, że przyjęcie tego sakramentu jest konieczne jako dopełnienie łaski chrztu” (nr 1285).

„Bierzmowanie wyraża więc pewien aspekt tego, co dokonuje się w całej inicjacji [...] nie można mówić o bierzmowaniu w oderwaniu od chrztu i Eucharystii, ale zawsze w relacji do pozostałych sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego”¹⁶ – te zdania Cz. Krakowiaka można odczytać dzisiaj jako komentarz do tekstu *Katechizmu*.

O takiej optyce sakramentów inicjacji mówił już pierwszy dokument Vaticanum II, czyli Konstytucja o liturgii *Sacrosanctum Concilium*: „Obrzęd bierzmowania należy tak poprawić, aby w sposób bardziej jasny ukazał ścisły związek tego sakramentu z całym wtajemniczeniem chrześcijańskim. Dlatego jest rzeczą stosowną, aby przyjęcie tego sakramentu było poprzedzone odnowieniem przysiężek złożonych na chrzcie. W pewnych okolicznościach bierzmowania można udzielać podczas Mszy świętej” (KL 71).

Realizacja tego postulatu przerosła niejako sugestie i oczekiwania ojców Soboru, ponieważ – jak czytamy w *Praenotanda* do nowej księgi zwierającej obrzędy bierzmowania – tego sakramentu „udziela się zwykle w czasie Mszy świętej, aby jaśniej ukazał się ścisły związek tego sakramentu z całym wtajemniczeniem chrześcijańskim, które osiąga szczyt w przyjęciu Ciała i Krwi Chrystusa. Dlatego właśnie bierzmowani uczestniczą w Eucharystii, przez którą ich wtajemniczenie chrześcijańskie zostaje dopełnione” (nr 13).

1. BIBLIJNY I TEOLOGICZNY ASPEKT WZAJEMNEJ RELACJI

Wiele tekstów biblijnych, co uwypukla *Katechizm Kościoła Katolickiego* (nr 1286-1289), mówi o chrzcie, podkreślając jednocześnie działanie Ducha Świętego. Przypomnijmy świadectwo Jana Chrzciciela: „Ten, który mnie posłał, abym chrzcił wodą, powiedział do mnie: «Ten, nad którym ujrzysz

¹⁶ Zob. Krakowiak. *Bierzmowanie w kontekście inicjacji chrześcijańskiej* s. 246-247.

Ducha zstępującego i spoczywającego nad Nim, jest tym, który chrzci Duchem Świętym” (J 1, 33).

Jezus mówi do Nikodema: „Zaprawdę, zaprawdę mówię tobie, jeśli się ktoś nie narodzi z wody i z Ducha, nie może wejść do królestwa Bożego. To, co się z ciała narodziło, jest ciałem, a to, co się z ducha zrodziło, jest duchem. Nie dziw się, że powiedziałem ci: Trzeba wam się powtórnie narodzić. Wiatr wieje tam, gdzie chce, i szum jego słyszysz, lecz nie wiesz, skąd przychodzi i dokąd podąża. Tak jest z każdym, który narodził się z Ducha” (J 3, 5-8).

Paweł Apostoł także potwierdza, że chrzest dokonuje się w Duchu: „Wszyscy bowiem w jednym Duchu zostali ochrzczeni, (aby stanowić) jedno Ciało” (1 Kor 12,13). „I w Nim też zostaliście poddani obrzezaniu nie ręką dokonanemu, Chrystusowemu obrzezaniu – przez zupełne wyzucie się z ciała grzesznego, jako razem z Nim pogrzebani w chrzcie, w którym też razem zostaliście wskrzeszeni przez wiarę w moc Boga, który Go wskrzesił” (Kol 2, 11-12). Moc Boża, która wskrzesiła Chrystusa i która spowoduje zmartwychwstanie w Chrystusie, to Duch.

Można rzeczywiście powiedzieć, że od pierwszych wieków chrzest i bierzmowanie są dwoma obliczami tego samego misterium: „bierzmowanie stanowi zazwyczaj jeden obrzęd z chrztem, tworząc razem z nim «podwójny sakrament», według wyrażenia św. Cypriana” (KKK 1290). Chrzest uobecnia przejście zmieniające los człowieka. Jest potwierdzeniem konieczności misterium paschalnego, czyli przejścia przez śmierć do zmartwychwstania: „Czyż nie wiadomo wam, że my wszyscy, którzyśmy otrzymali chrzest zanurzający w Chrystusie Jezusie, zostaliśmy zanurzeni w Jego śmierci? Przyjmując więc chrzest zanurzający nas w śmierć, zostaliśmy razem z Nim pogrzebani po to, abyśmy i my wkroczyli w nowe życie – jak Chrystus powstał z martwych dzięki chwale Ojca” (Rz 6, 3-4). Chrzest (w języku łacińskim *baptismus* z greckiego *βάπτισμα*, czyli zanurzenie, obmycie, kąpiel) jest zerwaniem z dotychczasowym stanem życia. „Czy możecie przyjąć chrzest, którym Ja mam być ochrzczony?” – pyta Jezus uczniów na krótko przed śmiercią (Mk 10, 38).

Bierzmowanie jest dalszym etapem wtajemniczenia chrześcijańskiego, jest życiem zmartwychwstałego Pana w Duchu: „Jeśli bowiem przez śmierć podobną do jego śmierci zostaliśmy z Nim zrośnięci w jedno, tak samo będziemy zrośnięci z Nim w jedno przez podobne zmartwychwstanie” (Rz 6, 5).

Ochrzczeni jako dzieci, jesteśmy skłonni widzieć w chrzcie głównie moment śmierci, zerwania z dotychczasową formą życia; niepokoje, które rodzi, lub „skok” w przygodę, którą uobecnia. Tymczasem chrzest jest nawróceniem.

Bierzmowanie sytuuje się powyżej tego przejścia, mającego nawrócenie w punkcie wyjścia. Dar Ducha jest już rozpoczętym nowym życiem. Nie zanurzyliśmy się w śmierć, by się w niej ostatecznie pograżyć, lecz aby żyć nowym życiem. Duch jest w nas mocą do nowego życia, jest mocą Boga, który bierze nas na własność i czyni uczestnikami nowego stworzenia. Duch jest tchnieniem Boga posyłającego nas na świat, aby dawać świadectwo na całej ziemi. Jak czytamy w *Katechizmie Kościoła Katolickiego*, „przyjęcie tego sakramentu jest konieczne jako dopełnienie łaski chrztu. Istotnie przez sakrament bierzmowania (ochrzczeni) jeszcze ściślej wiążą się z Kościołem, otrzymują szczególną moc Ducha Świętego i w ten sposób jeszcze mocniej zobowiązani są, jako prawdziwi świadkowie Chrystusa, do szerzenia wiary słowem i uczynkiem oraz do bronienia jej” (nr 1285). Jedność sakramentów inicjacji widoczna jest także w samej celebracji bierzmowania¹⁷.

2. CHRYSZTUS I DUCH, CZYLI SPECYFIKA CHRZTU I BIERZMOWANIA

Różnicę między chrztem i bierzmowaniem lepiej można zrozumieć, jeśli się powie, że pierwszy z sakramentów podkreśla istotnie aspekt chrystologiczny, podczas gdy bierzmowanie objawia działanie Ducha Świętego. Wszczepiając w Chrystusa, chrzest zobowiązuje do pójścia drogą, którą On sam przebył. Wzywa zatem m.in. do naśladowania Pana w tajemnicy Jego śmierci. Bierzmowanie natomiast ukierunkowuje do pójścia drogami Ducha Świętego. Te dwa sakramenty są więc tak ze sobą związane, jak Chrystus z Duchem Świętym.

Dzieło zbawienia zostało raz na zawsze dokonane w Jezusie Chrystusie, podczas gdy Duch Boży działa nadal w świecie dla realizowania każdego dnia nowego stworzenia, które nie jest niczym innym jak tylko pełnią życia w Chrystusie. Ten proces dokonuje się w każdym uczniu Zbawiciela: chrzest jest zapoczątkowaniem tej pełni, jej zarodkiem; obowiązkiem chrześcijanina jest żyć dzień po dniu życiem człowieka ochrzczonego. Jest to nie tylko wynik wolnej woli chrześcijanina, lecz przede wszystkim skutek działania obecnego w nim Ducha Bożego. Chrześcijanin jest nieustannie człowiekiem w drodze, człowiekiem stającym się. Jego wolność nie jest nigdy wartością ostatecznie i nieutralnie nabytą. Sakrament chrztu otwiera przed chrześcijaninem źródło życia, pod warunkiem że chce on z niego czerpać. Życie, które otrzymuje na chrzcie, jest dynamizmem, który nieustannie do życia

¹⁷ Krakowiak, *Katechumenat chrzcielny dorosłych* s. 226 nn.

pobudza. Jest ono w końcu dziełem Ducha, który jest mocą pozwalającą żyć chrztem. Duch potwierdza chrzest.

III. CHRZEST I BIERZMOWANIE KIERUJĄ KU EUCHARYSTII

Mówiąc o Eucharystii jako szczycie porządku sakramentalnego, sytuujemy ją z natury rzeczy na przedłużeniu chrztu i bierzmowania. Jeśli chrzest zakorzenia przyjmującego w śmierci i zmartwychwstaniu Chrystusa, to Eucharystia jest sakramentem zmartwychwstania. Jeśli chrzest wszczepia chrzczonego w Ciało Chrystusa, to Eucharystia jest sakramentem Jego Ciała. Jeśli chrzest daje uczestnictwo w życiu Bożym, to Eucharystia sprawia, że ochrzczony żyje ze stołu Królestwa.

Z Eucharystią należy konieczne powiązać działanie Ducha Świętego. Wówczas więzy między bierzmowaniem a Eucharystią wydają się zupełnie oczywiste. Jeśli bowiem bierzmowanie jest sakramentem daru Ducha, to Jego działanie w ochrzczonych pozwala wypełnić w całej rozciągłości kapłaństwo powszechne otrzymane w chrzcie. Ono zaś znajduje swoją pełnię w Eucharystii. Duch Boży działający w bierzmowaniu dokonuje konsekracji chleba i wina w celebracji Eucharystii.

Eucharystia jest Paschą całej stworzonej natury, Paschą wszechświata. Duch Święty jest mocą Bożą, która sprawia, że żyjemy Paschą, a przez nas ona żyje w całym świecie, oczekującym objawienia chwały synów Bożych¹⁸. Eucharystia pozwala śpiewać pieśń dziękczynną Chrystusa, skierowaną do Ojca. Duch zaś jest tym, który czyni w nas tę modlitwę żywą, gdyż On woła w nas „Abba, Ojcze” (Rz 8,15).

Chrzest, bierzmowanie i Eucharystia są trzema obliczami tej samej rzeczywistości, trzema sposobami uczestniczenia w Przymierzu zawartym w Jezusie Chrystusie.

Jeśli jednak te sakramenty są tak blisko ze sobą związane, to dlaczego mamy trzy sakramenty tego samego misterium?

---

¹⁸ Zob. też Krakowiak. *Bierzmowanie w kontekście inicjacji chrześcijańskiej* s. 251, 253.

IV. KOŚCIÓŁ CELEBRUJE PASCHĘ I ZESŁANIE DUCHA ŚWIĘTEGO

Racją uzasadniającą nie jest z pewnością szukanie pożytku płynącego z tych sakramentów dla tych, którzy je przyjmują. Z katechez Ojców Kościoła wynika jednoznacznie, że celem tych trzech sakramentów było i jest tworzenie wspólnoty wiernych. Postrzegano je jako wydarzenia zbawcze, dokonane przede wszystkim dla ludu Bożego, a następnie dla jednostki. Lepiej rozumiemy ten problem, jeśli sakramenty inicjacji odniesiemy do życia Kościoła.

1. KOŚCIÓŁ BĘDZIE ZAWSZE KOŚCIOŁEM CHRZTU, BIERZMOWANIA I EUCHARYSTII

Aktualizując się w świecie, który przemija, Kościół jest zawsze ludem zbawianym i jednocześnie narzędziem zbawienia. Jest Królestwem zapowiadzianym i zarazem oczekiwanym. W Kościele już znajdują się skarby Królestwa. Sakramenty inicjacji nie są jedynie aktami, które przysparzają Kościołowi nowych członków, są one czynnościami, przez które Kościół konstytuuje się w swej tajemnicy. Aby ją głębiej zrozumieć, trzeba, aby uczestniczący w tych aktach mieli świadomość, że są Kościołem i że to „ich rzecz” się dokonuje:

- Dziecko jest przedstawiane do chrztu. Nie wystarczy fakt, że towarzyszą mu rodzice, krewni, znajomi, parafia. Całe to otoczenie winno mieć świadomość bycia Kościołem. Stąd ważny jest ich aktywny udział w życiu sakramentalnym i w tej konkretnej ceremonii;
- Dzieci przyjmują sakrament bierzmowania. Otoczenie winno mieć tę samą świadomość i to samo zaangażowanie. Zgromadzeni są Kościołem, który celebrowa dar Ducha Świętego;
- Dzieci przystępują do Pierwszej Komunii. Zgromadzeni powinni mieć świadomość, że są Kościołem, który dzieli się Ciałem Chrystusa i przekazuje je przyjmującym; że w znaku łamanego chleba, rozpoznaje obecność zmartwychwstałego Pana.

Należy też postawić pytanie, czy wspólnota ludzka, która się przy tych okazjach gromadzi, jest jednocześnie wspólnotą chrześcijańską w znaczeniu wyżej zarysowanym, a zatem czy jest wspólnotą chrztu i bierzmowania i czy Komunia jest przeżywana przez wiernych jako pokarm umacniający Kościół. Czy obchodzi się (lub przynajmniej przypomina) w parafii rocznice chrztów, bierzmowań i Pierwszych Komunii?

Aktualny, dość trudny pod tym względem stan nie pozbawia prawa do marzenia o tym, co powinno być. Nawet jeśli uwarunkowania socjologiczne wielkich miast nie stwarzają sytuacji sprzyjającej, to nie znaczy, by nie starać się tworzyć z wiernych Kościoła chrztu, bierzmowania i Eucharystii. Jeśli chcemy odnaleźć sens tych trzech sakramentów, to owe marzenia i towarzyszące im wysiłki duszpasterskie są wielką koniecznością.

2. KOŚCIÓŁ SPRAWUJE PASCHĘ

Sprawując chrzest, Kościół zawsze manifestuje prawdę, że jest Kościołem Paschy. Pascha zaś jest jego narodzeniem, nową rzeczywistością, która powstaje w wyniku udziału w zwycięstwie Chrystusa nad grzechem i śmiercią. Pascha jest jego wieczną młodością, nabywaną za cenę nieustannego nawrócenia i odnowy: „Chrystus bowiem został złożony w ofierze jako nasza Pascha. Tak przeto odprawiamy święto nasze nie przy użyciu starego kwasu złości i przewrotności, lecz praśnego chleba czystości i prawdy” (1 Kor 5, 7-8).

Każdego roku celebrujemy Paschę i w Wielką Sobotę odnawiamy przyrzeczenia chrzcielne, lecz trudno jest zrealizować idee dotyczące rzeczywistości, a jednocześnie odległe od niej. Noc paschalna jest nocą naszego chrztu. Człowiek ochrzczony we wspólnocie winien stawać się „prorokiem” młodości Kościoła, świadkiem obecności Zmartwychwstałego na drogach ludzkiego życia (por. J 24, 13-35)¹⁹. Cała zaś wspólnota powinna przeżyć fakt budowania samej siebie przez sakrament, który sprawuje. Wydaje się, że ilość chrztów dzieci zatarła w naszej świadomości te istotne momenty eklezjalne, choć bardzo wyraźnie podkreśla je nowy rytuał chrztu. Być może zbyt często podkreślamy w nauczaniu skutki chrztu w duszy dziecka, a pomijamy chrzest jako wydarzenie eklezjotwórcze.

3. KOŚCIÓŁ CELEBRUJE ZESŁANIE DUCHA ŚWIĘTEGO

W sakramencie bierzmowania Kościół głosi, że jest Kościołem Zesłania Ducha Bożego. Nie jest Kościołem zadowolonym z siebie, lecz społecznością, która ma świadomość potrzeby Ducha Odnowiciela. Bierzmowanie buduje Kościół dorosłych, którym Duch Święty jest dany w tym celu, by

---

¹⁹ Salenson. *La confirmation* s. 41-43; Krakowiak. *Bierzmowanie w kontekście inicjacji chrześcijańskiej* s. 247.

ubogacali społeczność darami i charyzmatami, które otrzymali. To nie jest Kościół getta, lecz Kościół tryskający mocą Ducha Świętego, Kościół nieogarnionego tchnienia Zielonych Świąt, tchnienia, które posyła członków tej społeczności na wszystkie krańce ziemi.

4. PIERWSZA KOMUNIA

Pierwsza Eucharystia przyjęta przez ochrzczonego stanowi część sakramentów inicjacji, dopełnia wejścia w Kościół, ale także jest istotną częścią tego wejścia. Kościół otrzymał ów dar w tym celu, aby się nim podzielić. Jest to Kościół, który dysponuje znakami obecności Zmartwychwstałego i pragnie ukazać je całemu światu. Jest to także Kościół świadomy, że Boży Chleb może i powinien być rozmnożony dla przygotowania uczyty dla wszystkich ludzi. W tym Kościele nikt z Jego członków „nie cierpiał niedostatku, bo właściciele pól albo domów sprzedawali je i przynosili pieniądze ze sprzedaży, i składali u stóp Apostołów. Każdemu też rozdzielano według potrzeby” (Dz 4, 34-35).

To jest Kościół Przymierza nieustannie odnawianego we Krwi Chrystusa dla wszystkich nowych pokoleń chrześcijańskich.

To jest Kościół, w którym każdy otrzymuje całość darów Ducha, a ten, kto przybył jako ostatni, jest równy temu, który jako pierwszy zasiadł u stołu Pana (por. Mt 20, 1-16).

Jak wskazuje sama nazwa, sakramenty inicjacji wprowadzają tych, którzy uwierzyli, bądź dzieci, za których poświadczyli dorośli, w życie chrześcijańskie. Z drugiej jednak strony one już stanowią pełnię tego życia. Jakże bowiem może być inaczej, skoro szczytem życia, a zarazem jego źródłem jest Eucharystia?

Każdy sakrament jest rzeczywiście:

- przeżyciem pełni życia otrzymanego na chrzcie;
- życiem Ducha, który jest obecny w głównych nurtach i momentach naszego życia;
- ofiarą i dziękczynieniem składanym Ojcu Niebieskiemu w eucharystycznym działaniu Pana i w jedności Ducha Świętego.

Każdy sakrament jest Paschą Pana, misterium Jego śmierci i zmartwychwstania dopełnionym przez Ducha Świętego, aby człowieka – przybrane dziecko Boga – doprowadzić do Ojca.

BIBLIOGRAFIA

- Benoit A.: Le baptême. Sa célébration et sa signification dans l'Église ancienne. W: Baptême sacrement d'unité. Red. A. Benoit, B. Bobrinskoy, F. Coudreau. Tours 1971.
- Faut-il baptiser les enfants? La réponse de la Tradition. Red. A. M. Roguet. Paris 1967.
- Krakowiak Cz.: Z problematyki teologicznej sakramentu bierzmowania. „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 21:1974 z. 6 s. 37-58.
- Bierzmowanie w kontekście inicjacji chrześcijańskiej. „Ateneum Kapłańskie” 1977 nr 409 s. 255-256.
- Katechumeni i chrześcijaństwo. „Wiadomości Archidiecezji Lubelskiej” 1996 nr 7/8 s. 233-241.
- Katechumenat chrzcielny dorosłych w Kościele posoborowym. Lublin 2003.
- Neunhuser B.: Baptême et confirmation. Paris 1966.
- Salenson Ch.: La confirmation: pastorale et théologie. „La Maison-Dieu” 1997/3 nr 211 s. 31-32.
- Schenk W.: Liturgia sakramentów świętych. Cz. I: Initiatio Christiana. Lublin 1962.
- Skowronek A.: Sakramenty wiary. T. 1: Sakramenty w ogólności. Chrzest. Bierzmowanie. Włocławek 1995.
- Snela B.: Chrzest i bierzmowanie jako sakramenty inicjacji chrześcijańskiej. „Collectanea Theologica” 39:1969 fasc. 2 s. 5-24.
- Wit Z.: Rozwój rytu sakramentu bierzmowania w Kościele Zachodnim do 1956 r. „Częstochowskie Studia Teologiczne” 5:1977 s. 91-106.
- Wprowadzenie teologiczne i pastoralne. W: Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych. Katowice 1988.

SAKRAMENTALE TRIADE: TAUFGE – FIRMGUNG – EUCHARISTIE
PASTORALTHEOLOGISCHE PERSPEKTIVE

Zusammenfassung

In den ersten Jahrhunderten des Christentums wurden Taufe, Firmung und Eucharistie als Bestandteile der einen christlichen Initiationsfeier zelebriert. Im Bewusstsein der Christen bildeten sie auch eine Einheit. Ihre Beziehung zueinander verstand man dabei folgendermaßen:

- die Taufe findet ihren Höhepunkt in der Eucharistiefeier;
- die Firmung lässt die Gnade der Taufe in vollem Ausmaß erleben und bahnt zugleich den Weg zur Eucharistiefeier, die in der Kraft des Heiligen Geistes vollzogen wird;
- die Eucharistie setzt Taufe und Firmung voraus; alle Sakramente führen zu ihr, alles Tun der Kirche findet in ihr seinen Höhepunkt.

Die Konstitution *Sacrosanctum Concilium* greift die älteste Tradition der Kirche wieder auf und sagt: „Besonders aus der Eucharistie fließt uns wie aus einer Quelle die Gnade zu; in höchstem Maß werden [...] die Heiligung der Menschen und die Verherrlichung Gottes verwirklicht“ (Nr. 10). Jene sakramentale Triade wurde jedoch in den späteren Jahrhunderten durch die Kirche recht unterschiedlich praktiziert. Der vorliegende Beitrag bietet eine theologische Reflexion über die Beziehung der einzelnen Sakramente (Taufe, Firmung, Eucharistie) zueinander an und zieht daraus Schlüsse für die Pastoral der Kirche in der Gegenwart.

Zusammengefasst von Andrzej Rojewski

Słowa kluczowe: chrzest, bierzmowanie, Eucharystia.

Schüsselworte: Taufe, Firmung, Eucharistie.

Key words: baptism, Confirmation, Eucharist.